

УДК 351.77:614.2

DOI: 10.35432/tisb342025359555

Артем Цихоня
аспірант КЗВО

Вінницька академія безперервної освіти

<https://orcid.org/0009-0003-5315-0264>

e-mail: artemtsykhonia@gmail.com

ЩОДО ЗМІСТУ «СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ» ЯК ОБ'ЄКТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Стаття присвячена аналізу змісту поняття «стоматологічна допомога» як об'єкта публічного управління у сфері охорони здоров'я. У статті здійснено розмежування понять «медична допомога» та «медична послуга». З'ясовано, що ці терміни взаємопов'язані, але збігаються лише частково: медична допомога – це діяльність, медична послуга – це результат цієї діяльності; метою медичної допомоги є профілактика, діагностика, лікування, реабілітація, супровід вагітності та пологів, метою медичної послуги є надання конкретного виду обслуговування; медична допомога надається професійно підготовленими медичними працівниками, а медична послуга – не лише закладами охорони здоров'я, а й ФОПами з ліцензією; медична допомога спрямована на медичне забезпечення як суспільну функцію (часто в межах гарантій держави), медична послуга – має ринкову природу; медична допомога – це медико-соціальна і правова категорія, охоплює всю систему дій у сфері охорони здоров'я, включає медичну складову, організаційні, управлінські та координаційні процеси, медична послуга – це економіко-правові відносини між пацієнтом (замовником) і надавачем медичних дій, є формою реалізації медичної допомоги. Крім того, у статті проаналізовано наукові підходи, положення міжнародних актів, національного законодавства та відомчих нормативно-правових актів, що регулюють надання стоматологічної допомоги. Встановлено, що стоматологічна допомога є складовою системи медичної допомоги та охоплює не лише суто медичну діяльність, а й організаційні, управлінські та правові процеси, що обумовлює її розгляд як самостійного об'єкта публічного управління. З'ясовано, що відсутність єдиного законодавчого підходу до визначення стоматологічної допомоги призводить до фрагментарності правового регулювання, міжвідомчих колізій, порушення принципу доступності і ускладнення публічного управління у сфері охорони здоров'я. На основі проведеного аналізу запропоновано авторське визначення поняття «стоматологічна допомога як об'єкт управління у сфері охорони здоров'я» як складової системи медичної допомоги, що охоплює сукупність організаційних, медичних, управлінських і правових заходів та становить суспільно значущу діяльність професійно підготовлених медичних працівників, спрямовану на профілактику, діагностику, лікування, реабілітацію та відновлення функцій здоров'я порожнини рота населення, яка реалізується у формах терапевтичної, хірургічної, ортопедичної, ортодонтичної та дитячої стоматологічної допомоги і здійснюється в межах повноважень та гарантій держави. Окрему увагу в роботі приділено значенню уніфікації термінологічного апарату для практичної реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я. Доведено, що закріплення запропонованого визначення на нормативному рівні сприятиме подоланню правової невизначеності та забезпечить методологічне підґрунтя для розроблення оновлених стандартів надання стоматологічної допомоги. Це дозволить підвищити ефективність контрольно-наглядових функцій держави, оптимізувати розподіл фінансових ресурсів та створити умови для прозорості взаємодії між суб'єктами публічного управління, надавачами медичних послуг і пацієнтами, гарантуючи при цьому високу якість, безпеку та доступність стоматологічного обслуговування як невід'ємної складової національної безпеки держави.

Ключові слова: публічне управління, стоматологічна допомога, медична допомога, медична послуга, охорона здоров'я, державні гарантії.

Artem Tsykhonia

PhD-student of Public Higher Educational Establishment

“Vinnytsia Academy of Continuing Education”

<https://orcid.org/0009-0003-5315-0264>

e-mail: artemtsykhonia@gmail.com

ABOUT THE CONTENT OF “DENTAL CARE” AS AN OBJECT OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE HEALTHCARE SECTOR

The article is devoted to the analysis of the content of the concept of “dental care” as an object of public administration in the field of healthcare. The study delineates the concepts of “medical care” and “medical service,” finding that while these terms are interrelated, they overlap only partially. Specifically: medical care is defined as an activity, whereas a medical service is the result of such activity; the goal of medical care is prevention, diagnostics, treatment, rehabilitation, and pregnancy/childbirth support, while the goal of a medical service is the provision of a specific type of maintenance; medical care is provided by professionally trained medical workers, while medical services can be rendered not only by healthcare institutions but also by sole proprietors (private entrepreneurs) holding the relevant license; medical care is aimed at medical provision as a social function (often within state guarantees), whereas a medical service is market-oriented in nature; medical care is a medico-social and legal category covering the entire system of actions in healthcare, including medical, organizational, managerial, and coordination processes, while a medical service represents the economic and legal relationship between the patient (customer) and the provider, serving as a form of medical care implementation.

Furthermore, the article analyzes scientific approaches, provisions of international acts, national legislation, and departmental regulations governing the provision of dental care. It is established that dental care is an integral component of the medical care system, encompassing not only purely medical activities but also organizational, managerial, and legal processes, which substantiates its consideration as an independent object of public administration. The study finds that the lack of a unified legislative approach to defining dental care leads to fragmented legal regulation, inter-agency conflicts, violations of the principle of accessibility, and the complication of public administration in healthcare.

Based on the analysis, the author proposes a definition of “dental care as an object of management in the field of healthcare.” It is defined as a component of the medical care system comprising a set of organizational, medical, managerial, and legal measures, constituting a socially significant activity of professionally trained medical workers aimed at the prevention, diagnosis, treatment, rehabilitation, and restoration of oral health functions of the population. This activity is implemented through therapeutic, surgical, orthopedic, orthodontic, and pediatric dental care and is carried out within the powers and guarantees of the state.

Particular attention is paid to the importance of unifying the terminological apparatus for the practical implementation of state policy in healthcare. It is proved that the regulatory consolidation of the proposed definition will contribute to overcoming legal uncertainty and provide a methodological framework for developing updated standards of dental care. This will enhance the efficiency of the state’s control and supervisory functions, optimize the allocation of financial resources, and create conditions for transparent interaction between public administration entities, medical service providers, and patients, ensuring high quality, safety, and accessibility of dental services as an integral component of national security.

Keywords: public administration, dental care, medical care, medical services, healthcare, state guarantees.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Стан стоматологічного здоров'я населення є актуальною проблемою публічного управління у сфері охорони здоров'я, що зумовлено наявністю комплексу невирішених питань. По-перше, йдеться про проблеми практичного характеру, зокрема про динаміку поширеності стоматологічних захворювань та, відповідно, необхідність формування ефективної, доступної й якісної системи стоматологічної допомоги. По-друге, актуальними залишаються проблеми теоретичного характеру, пов'язані з відсутністю уніфікованого підходу до визначення змісту поняття «стоматологічна допомога». Регулювання цієї сфери здійснюється переважно через відомчі нормативно-правові акти, які адаптовані до потреб окремих категорій осіб (військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, спецслужб тощо) та містять різні, інколи суперечливі, дефініції зазначеного поняття. Така різnorodність підходів ускладнює міжвідомчу координацію, створює правову невизначеність і негативно впливає на ефективність публічного управління у сфері охорони здоров'я. Все це ускладнює реалізацію державних гарантій у сфері охорони здоров'я та створює ризики для забезпечення прав пацієнтів.

У зв'язку з цим актуалізується потреба у теоретичному осмисленні поняття «стоматологічна допомога» як об'єкта публічного управління у сфері охорони здоров'я, що зумовлює необхідність комплексного наукового дослідження зазначеного явища та формування уніфікованих підходів до його нормативного визначення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблематика публічного управління у сфері надання медичної, а також стоматологічної допомоги, співвідношення понять «медична допомога» та «медична послуга» неодноразово ставала предметом наукових досліджень вітчизняних учених. Зокрема, у працях Антонова С. В., Дейкуна М. П., Медвідя А. О., Прасова О. О., Корнілової О. В., Таранчука Д. С. та інших авторів здійснено ґрунтовний аналіз медичної допомоги як управлінської, правової та соціальної категорії.

Водночас, незважаючи на наявність значного масиву наукових досліджень щодо загальних питань медичної допомоги, стоматологічна допомога як самостійний об'єкт публічного управління залишається недостатньо дослідженою (зокрема, проблеми уніфікації дефініції «стоматологічна допомога»).

Крім того, аналіз відомчих нормативно-правових актів свідчить про наявність різних, інколи суперечливих, підходів до визначення змісту та структури стоматологічної допомоги, що не знайшло належного системного осмислення у наукових дослідженнях з публічного управління та адміністрування. Це зумовлює наявність прогалин у теоретичному обґрунтуванні стоматологічної допомоги як цілісного об'єкта управління. Все це обумовлює актуальність цього дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є з'ясування змісту поняття «стоматологічна допомога» в контексті публічного управління у сфері охорони здоров'я, аналіз нормативних підходів до її визначення та формулювання авторської дефініції стоматологічної допомоги як об'єкта публічного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Високий показник рівня захворювань тканин порожнини рота в Україні [10, с. 302] зумовлює необхідність дослідження цієї проблематики не лише з точки зору медицини, але й державного управління, зокрема пошуку науково обґрунтованих системних управлінських рішень, що регулюють сферу стоматології. З цією метою, першочерговим завданням є теоретичне осмислення поняття «медична допомога» у системі охорони здоров'я як основи для розуміння змісту досліджуваного явища.

У рішенні Конституційного Суду України (право № 1-13/2002 від 29 травня 2002 року) зазначено, що визначення термінів «медична допомога», «медична послуга» та «медичне обслуговування» було надано для дослідження різними науковими центрами,

медичними університетами, академіями, Всеукраїнським лікарським товариством та ін. Проте, розуміння цих термінів є різноманітним, і збігалося лише частково.

«Медична допомога» та «медична послуга» можуть трактуватися як синоніми [17; 4, с. 54-56], антоніми [2; 23], як взаємопов'язані поняття [14, с. 223], або ж медична допомога розуміється як складова медичної послуги [9; 13].

Найчастіше ці поняття згадуються у правовій літературі. У наукових джерелах зазначається, що надання медичної допомоги є предметом регулювання галузі публічного права, натомість приватне право регулює надання медичних послуг. Антонов С. В. розмежовує ці поняття за критерієм наявності мети або кінцевого результату. Він робить висновок, що медична послуга може бути націлена не лише на лікування, а й на досягнення естетичних результатів, наприклад покращення зовнішності. На його думку (також думку інших вчених), медична послуга є ширшим поняттям, оскільки включає і медичну допомогу [1].

Медико-правовий тлумачний словник трактує медичну допомогу як профілактику, лікування та менеджмент хвороби, а також збереження фізичного і психічного здоров'я людини через надання послуг медичними працівниками та іншими фахівцями системи охорони здоров'я; комплекс заходів медико-соціального характеру, що включає профілактичну, лікувальну, діагностичну, реабілітаційну, протезно-ортопедичну і зубопротезну допомогу, а також обслуговування дітей, хворих, непрацездатних та інвалідів [12, с.295].

У науковій літературі існує й протилежний підхід, згідно з яким медична послуга виступає складовою частиною медичної допомоги (є ширшим поняттям) [8, с. 5; 11, с. 140], а трактування останнього через медичні послуги не є обґрунтованою думкою [3, с. 222]. Зокрема, у Конвенції про медичну допомогу та допомоги у випадку хвороби №130 «термін «медична допомога» включає також пов'язані з нею послуги» (ст. 1).

Щоб з'ясувати це питання, звернемося до етимології цих понять. Згідно тлумачних словників, «допомога» – це сприяння, підтримка в чому-небудь, порятунок, поміч, (моральна також) [5]. (Натомість «послуга» – це дія, вчинок, що дає користь, допомогу іншому; робота, виконувана для задоволення чийх-небудь потреб; обслуговування [16].

Ст. 2 Європейської конвенції про соціальну та медичну допомогу визначає поняття «допомога» як всю допомогу, гарантовану за чинними законами та постановами на будь-якій частині її території, за якими особам, які не мають достатніх джерел існування, надаються засоби існування та догляд, необхідний за їх станом здоров'я, інший ніж пенсії, що сплачуються з фондів, створених за рахунок роботодавця без внесків працівників, та допомога, що сплачується за тілесні ушкодження, отримані внаслідок війни під час перебування в іноземній окупації [6]. Медичні послуги – це допомога, яку надають медичні працівники людям, які хворіють [25].

Водночас, згідно Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», пацієнт – це фізична особа, яка звернулася за медичною та/або реабілітаційною допомогою або медичною послугою та/або якій така допомога або послуга надається. Тобто «медична послуга» не є синонімом, або ж складовою «медичної допомоги», це суміжні явища [15]. Відповідно до Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» (справа про безоплатну медичну допомогу)», «надання медичних послуг, які виходять за межі медичної допомоги, на платній основі у державних і комунальних закладах охорони здоров'я та перелік таких послуг мають бути визначені законом» [22]. Отож, медична допомога, яка надається у визначених законом закладах має безоплатний характер, натомість медичні послуги можуть мати оплатний характер.

Системний аналіз Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», дозволяє зробити висновок, що «медичних послуги» є ширшим поняттям і включають у себе не лише «медичну допомогу», але й послуги з проведення оцінювання повсякденного функціонування особи та реабілітації у сфері охорони здоров'я [18]. Також у ст. 4 цього Закону вказано про медичну допомогу як складову послуг: «загальнодоступність медичної і реабілітаційної допомоги та інших послуг в сфері охорони здоров'я».

Варто погодитися із Таранчуком Д., який зауважує, що вітчизняний законодавець сформулював юридичну колізію, «визначивши у ст. 4 віднесення різних видів медичної допомоги до медичних послуг, що входять до програми медичних гарантій, але при цьому обмеживши їх обсяг тим, що одна частина гарантується за кошти Державного бюджету, а інша – завдяки додатковому фінансуванню, що суперечить ст. 49 Конституції України» [24].

Відповідно до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «медична допомога – діяльність професійно підготовлених медичних працівників, спрямована на профілактику, діагностику та лікування у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами» [15].

Натомість «медична послуга – послуга (у тому числі оцінювання повсякденного функціонування особи, реабілітаційна послуга), що надається пацієнту в закладі охорони здоров'я, реабілітаційному закладі або фізичною особою-підприємцем, яка зареєстрована та одержала в установленому законом порядку ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та оплачується її замовником. Замовником послуги з медичного обслуговування населення можуть бути держава, відповідні органи місцевого самоврядування, юридичні та фізичні особи, у тому числі пацієнт» [15].

Аналіз вищенаведених положень, дозволяє зробити висновок, що ці терміни взаємопов'язані, збігаються лише частково. Якщо медична допомога – це діяльність, то медична послуга – це результат цієї діяльності; метою такої допомоги є профілактика, діагностика, лікування, реабілітація, супровід вагітності та пологів, натомість метою послуги є надання конкретного виду обслуговування (реабілітаційна дія, аналіз, консультація тощо), також вона може бути платною; медична допомога надається професійно підготовленими медичними працівниками, а медична послуга – не лише закладами охорони здоров'я, а й ФОПами з ліцензією. Медична допомога спрямована на медичне забезпечення як суспільну функцію (часто в межах гарантій держави), проте медична послуга має ринкову природу. Загалом медична допомога – це медико-соціальна і правова категорія, охоплює всю систему дій у сфері охорони здоров'я, включає медичну складову, організаційні, управлінські та координаційні процеси. Медична ж послуга – це економіко-правові відносини між пацієнтом (замовником) і надавачем медичних дій, є формою реалізації медичної допомоги.

Відповідно до ст. 13 Конвенції про медичну допомогу та допомоги у випадку хвороби №130 та статті 34 Європейського кодексу соціального забезпечення «медична допомога охоплює стоматологічну допомогу».

Дефініція поняття «стоматологічна допомога» та його видів міститься у численних відомчих нормативно-правових актах, проте не має єдиного усталеного визначення:

- «стоматологічна допомога – складова частина медико-санітарної допомоги, що надається за видами лікувально-профілактичної допомоги, до якої входять стоматологічна терапевтична, ортопедична (ортодонтична), хірургічна, а також дитяча стоматологічна допомога» [7];
- «стоматологічна допомога – складова частина медичної допомоги, що надається за видами лікувально-профілактичної допомоги, до якої входять стоматологічна терапевтична, ортопедична (ортодонтична), хірургічна допомога» [19];
- «стоматологічна допомога – самостійний вид медичної допомоги, що надається за

видами лікувально-профілактичної допомоги, до якої входять стоматологічна терапевтична, стоматологічна хірургічна, стоматологічна ортопедична (ортодонтична) допомога» [21];

- «стоматологічна допомога розуміється як складова частина медико-санітарної допомоги, що надається за видами лікувально-профілактичної допомоги, до якої входять стоматологічна терапевтична, хірургічна, ортодонтична допомога» [20].

Отже, якщо у Наказі Служби зовнішньої розвідки України № 349 від 18.09.2018 [20] «стоматологічна допомога ... включає терапевтичну, хірургічну та ортодонтичну допомогу, то у Наказі Міністерства внутрішніх справ України щодо Державної прикордонної служби від 20.08.2018 № 685 [19] до стоматологічної допомоги також віднесено ортопедичну допомогу, включаючи щелепно-лицьове протезування. Натомість, в Інструкціях Міністерства оборони України (наказ № 414 від 18.08.2015) [21] та Служби безпеки України [7] подається більш деталізоване визначення стоматологічної допомоги як системи заходів, що охоплює всі основні напрямки – терапію, хірургію, ортопедію, ортодонцію. Також варто зауважити, що у Наказі Служби безпеки України 08.10.2007 № 717 до стоматологічної допомоги віднесено дитячу стоматологічну допомогу (як складової частина стоматологічної допомоги, до якої входять дитяча терапевтична стоматологія, усі види хірургії щелепно-лицьової області в дитячому віці, ортодонція і дитяче протезування) [7]. У зв'язку з цим виникає запитання: чому у Інструкції про організацію надання стоматологічної допомоги в Службі зовнішньої розвідки України також до видів стоматологічної допомоги не віднесено дитячу стоматологічну допомогу? Адже, згідно п. 4 до «прикріпленого контингенту» належать, зокрема, члени сімей військовослужбовців (за відсутності за місцем їхнього проживання державних або комунальних закладів охорони здоров'я). Тому, видається за необхідне доповнити визначення поняття «стоматологічна допомога» словосполученням «дитяча стоматологічна допомога».

Крім того, як бачимо, у різних актах по-різному визначається обсяг стоматологічної допомоги, до прикладу, включає або не включає ортопедичну та ортодонтичну допомогу. Така варіативність нормативного закріплення призводить до нерівності у доступі до окремих видів стоматологічних послуг та ускладнює забезпечення комплексності стоматологічної допомоги в межах системи публічного управління у сфері охорони здоров'я. У зв'язку з цим обґрунтованою є необхідність уніфікації підходів до визначення переліку видів стоматологічної допомоги з метою забезпечення її комплексності, доступності та ефективності публічного управління у сфері охорони здоров'я.

В Україні немає спеціального закону чи підзаконного акту, який би комплексно та системно регулював сферу стоматології – її організацію, класифікацію, вимоги до видів допомоги, права пацієнтів і обов'язки надавачів. Через це кожен орган чи відомство самостійно формує визначення, виходячи з функціонального призначення документа.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, з одного боку, різнобій щодо визначення поняття «стоматологічна допомога» зумовлений регламентацією медичного забезпечення конкретної категорії осіб (військових, прикордонників, спецслужб тощо), через що дефініції адаптуються до практичних потреб кожної групи. Проте, з іншого боку, таке різноманіття дефініцій свідчить про відсутність уніфікованого підходу до розуміння змісту та структури стоматологічної допомоги у нормативно-нормативному регулюванні. Загальнодержавне правове регулювання повинно забезпечувати уніфікацію термінології. Різноманітність в офіційних документах призводить до правової невизначеності, адміністративного хаосу (складно узгодити міжвідомчі дії), колізій (різне тлумачення одного й того самого терміну) та порушення принципу доступності в цілому. Загалом, усе це призводить до фрагментарності, що ускладнює формування єдиної системи публічного управління у сфері охорони здоров'я, зокрема щодо організації та надання стоматологічної допомоги.

Таким чином, теоретичне осмислення поняття «стоматологічна допомога» потребує уточнення змісту та структури цього поняття в межах системи охорони здоров'я та публічного управління. Це передбачає розробку єдиного підходу до нормативного визначення стоматологічної допомоги як форми медичної допомоги з чітко визначеним обсягом, видами, іншими особливостями, які б відображали його зміст.

Осмислюючи усе вищезазначене, «стоматологічну допомогу як об'єкт управління у сфері охорони здоров'я», на думку автора, варто розуміти як складову системи медичної допомоги, що охоплює сукупність організаційних, медичних, управлінських і правових заходів та становить суспільно значущу діяльність професійно підготовлених медичних працівників, спрямовану на профілактику, діагностику, лікування, реабілітацію та відновлення функцій здоров'я порожнини рота населення, яка реалізується у формах терапевтичної, хірургічної, ортопедичної, ортодонтичної та дитячої стоматологічної допомоги і здійснюється в межах повноважень та гарантій держави.

Як об'єкт публічного управління стоматологічна допомога характеризується нормативною регламентацією, інституційною організацією, ресурсним забезпеченням, стандартизацією якості, фінансовими механізмами та контролем з боку органів публічної влади з метою забезпечення доступності, безоплатності (у визначених законом випадках), якості та безпеки стоматологічної допомоги для населення.

Список використаних джерел:

1. Антонов С. В. Договір про надання платних медичних послуг: від укладання до виконання // Управління закладом охорони здоров'я. 2007. № 3. С. 18–23.
2. Антонов С. В. Цивільно-правова відповідальність за заподіяння шкоди здоров'ю при наданні платних медичних послуг : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2006. 20 с.
3. Бориченко К. В. Соціальний захист сімей з дітьми за законодавством України : монографія. Одеса : Фенікс, 2015. 302 с.
4. Дейкун М. П. Реформа фінансування системи медичної допомоги — шлях до ефективного її функціонування // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 1999. № 2. С. 54–56.
5. Допомога // Словник української мови та культури. URL: <https://slovyk.ua/index.php?sword=%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B0>
6. Європейська конвенція про соціальну та медичну допомогу та Протокол до неї (ETS № 14). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_649#Text
7. Інструкція про організацію надання стоматологічної допомоги в закладах охорони здоров'я Служби безпеки України : наказ Служби безпеки України від 08.10.2007 № 717. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1237-07#Text>
8. Корнілова О. В. Медична допомога як вид соціального забезпечення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Одеса, 2021. 262 с.
9. Крилова О. В. Цивільно-правове регулювання відносин з надання медичної допомоги : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2006.
10. Круть А. Г., Горачук В. В. Стан здоров'я порожнини рота населення окремих регіонів України // Вісник Вінницького національного медичного університету. 2022. Т. 26, № 2. С. 302–306.
11. Медвідь А. О. Соціальний захист бездомних осіб та безпритульних дітей : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Одеса, 2015. 241 с.
12. Медико-правовий тлумачний словник / за ред. І. Я. Сенюти. Львів : Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2010. 540 с.

13. Михайлов С. В. Цивільно-правова відповідальність у сфері надання медичних послуг : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків : Б. в., 2010. 17 с.
14. Оніщенко О. В., Корчевська О. В. Медична послуга як об'єкт цивільних прав // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2012. Вип. 20, ч. 2, т. 1. С. 222–224.
15. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
16. Послуга // Словник української мови та культури. URL: <https://slovyk.ua/index.php?sword=%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B3%D0%B0>
17. Прасов О. О. Право на медичну допомогу та його здійснення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків : Б. в., 2007. 16 с.
18. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення : Закон України від 19.10.2017 № 2168-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>
19. Про затвердження Інструкції з організації надання стоматологічної допомоги в закладах охорони здоров'я Державної прикордонної служби України : наказ МВС України від 20.08.2018 № 685. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1045-18#Text>
20. Про затвердження Інструкції про організацію надання стоматологічної допомоги в Службі зовнішньої розвідки України : наказ Служби зовнішньої розвідки України від 18.09.2018 № 349. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1687-18#Text>
21. Про затвердження Інструкції про порядок надання стоматологічної допомоги в закладах охорони здоров'я та медичних підрозділах Збройних Сил України : наказ Міністерства оборони України від 18.08.2015 № 414. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1071-15#Text>
22. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо офіційного тлумачення положення ч. 3 ст. 49 Конституції України (справа про безоплатну медичну допомогу) від 29.05.2002 № 10-рп/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-02#Text>
23. Самофал М. М. Цивільно-правове регулювання надання медичних послуг дітям : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ : Б. в., 2014. 18 с.
24. Таранчук Д. «Медична допомога» vs «медична послуга»: що є що? // Юридична газета. 2018. № 7 (609). URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/medichna-dopomoga-vs-medichna-posluga-shcho-e-shcho.html>
25. Що таке медичні послуги (у форматі легкого читання). URL: <https://dopomoha-info.org.ua/u-formati-lehkoho-chytannia/shho-take-medychni-poslugy-u-formati-legkogo-chytannya/>

References:

1. Antonov S. V. (2007) Dohovir pro nadannia platnykh medychnykh posluh: vid ukladannia do vykonannia [Contract for the provision of paid medical services: from conclusion to implementation]. *Upravlinnia zakladom okhorony zdorov'ia – Healthcare Institution Management*. № 3. P. 18–23. [in Ukrainian].
2. Antonov S. V. (2006) Tsyvilno-pravova vidpovidalnist za zapodiiannia shkody zdoroviu pry nadanni platnykh medychnykh posluh [Civil liability for damage to health during the provision of paid medical services]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.03. Kyiv. 20 p. [in Ukrainian].
3. Borychenko K. V. (2015) Sotsialnyi zakhyst simei z ditmy za zakonodavstvom Ukrainy [Social protection of families with children according to the legislation of Ukraine]: monohrafiia. Odesa: Feniks. 302 p. [in Ukrainian].
4. Deikun M. P. (1999) Reforma finansuvannia systemy medychnoi dopomohy — shliakh do efektyvnoho ii funktsionuvannia [Reform of medical care system financing — a way to its effective functioning]. *Visnyk sotsialnoi hihiieny ta orhanizatsii okhorony zdorov'ia Ukrainy* —

Bulletin of Social Hygiene and Health Care Organization of Ukraine. № 2. P. 54–56. [in Ukrainian].

5. Dopomoha [Assistance]. Slovnyk ukrainskoi movy ta kultury – Dictionary of the Ukrainian Language and Culture. Retrieved from: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B0> [in Ukrainian].

6. Yevropeiska konventsiiia pro sotsialnu ta medychnu dopomohu ta Protokol do nei (ETS № 14) [European Convention on Social and Medical Assistance and Protocol thereto (ETS No. 14)]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_649#Text [in Ukrainian].

7. Instruksiiia pro orhanizatsiiu nadannia stomatolohichnoi dopomohy v zakladakh okhorony zdorov'ia Sluzhby bezpeky Ukrainy [Instruction on the organization of dental care in healthcare facilities of the Security Service of Ukraine]: nakaz Sluzhby bezpeky Ukrainy vid 08.10.2007 № 717. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1237-07#Text> [in Ukrainian].

8. Kornilova O. V. (2021) Medychna dopomoha yak vyd sotsialnoho zabezpechennia [Medical assistance as a type of social security]: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.05. Odesa. 262 p. [in Ukrainian].

9. Krylova O. V. (2006) Tsyvilno-pravove rehuliuвання vidnosyn z nadannia medychnoho dopomohy [Civil legal regulation of relations regarding the provision of medical care]: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.03. Odesa. [in Ukrainian].

10. Krut A. H., Horachuk V. V. (2022) Stan zdorovia porozhnyny rota naseleennia okremykh rehioniv Ukrainy [Oral health status of the population of certain regions of Ukraine]. Visnyk Vinnytskoho natsionalnoho medychnoho universytetu – Reports of Vinnytsia National Medical University. Tom 26. № 2. P. 302–306. [in Ukrainian].

11. Medvid A. O. (2015) Sotsialnyi zakhyst bezdomnykh osib ta bezprytulnykh ditei [Social protection of homeless persons and street children]: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.05. Odesa. 241 p. [in Ukrainian].

12. Medyko-pravovyi tлумachnyi slovnyk [Medical and legal explanatory dictionary] (2010). Ed. I. Ya. Seniuta. Lviv: Vyd-vo LOBF «Medytsyna i pravo». 540 p. [in Ukrainian].

13. Mykhailov S. V. (2010) Tsyvilno-pravova vidpovidalnist u sferi nadannia medychnykh posluh [Civil liability in the field of medical services provision]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.03. Kharkiv. 17 p. [in Ukrainian].

14. Onishchenko O. V., Korchevska O. V. (2012) Medychna posluka yak obiekt tsyvilnykh prav [Medical service as an object of civil rights]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia: Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law. Vyp. 20, ch. 2, t. 1. P. 222–224. [in Ukrainian].

15. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia [Fundamentals of Ukrainian Legislation on Health Care]: Zakon Ukrainy vid 19.11.1992 № 2801-XII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> [in Ukrainian].

16. Posluha [Service]. Slovnyk ukrainskoi movy ta kultury – Dictionary of the Ukrainian Language and Culture. Retrieved from: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B3%D0%B0> [in Ukrainian].

17. Prasov O. O. (2007) Pravo na medychnu dopomohu ta yoho zdijsnennia [The right to medical care and its implementation]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.03. Kharkiv. 16 p. [in Ukrainian].

18. Pro derzhavni finansovi harantii medychnoho obsluhovuvannia naseleennia [On State Financial Guarantees of Medical Care for the Population]: Zakon Ukrainy vid 19.10.2017 № 2168-VIII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text> [in Ukrainian].

19. Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii nadannia stomatolohichnoi dopomohy v zakladakh okhorony zdorov'ia Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [On approval of the Instruction on the organization of dental care in healthcare facilities of the State Border Guard Service of Ukraine]: nakaz MVS Ukrainy vid 20.08.2018 № 685. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1045-18#Text> [in Ukrainian].

20. Pro zatverdzhennia Instruksii pro orhanizatsiiu nadannia stomatolohichnoi dopomohy v Sluzhbi zovnishnoi rozvidky Ukrainy [On approval of the Instruction on the organization of dental care in the Foreign Intelligence Service of Ukraine]: nakaz Sluzhby zovnishnoi rozvidky Ukrainy vid 18.09.2018 № 349. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1687-18#Text> [in Ukrainian].

21. Pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok nadannia stomatolohichnoi dopomohy v zakladakh okhorony zdorov'ia ta medychnykh pidrozdilakh Zbroinykh Syl Ukrainy [On approval of the Instruction on the procedure for dental care in healthcare facilities and medical units of the Armed Forces of Ukraine]: nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 18.08.2015 № 414. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1071-15#Text> [in Ukrainian].

22. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi shchodo ofitsiinoho tlumachennia polozhennia ch. 3 st. 49 Konstytutsii Ukrainy (sprava pro bezoplatnu medychnu dopomohu) vid 29.05.2002 № 10-rp/2002 [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case concerning the official interpretation of the provision of Part 3 of Article 49 of the Constitution of Ukraine (case of free medical assistance) of May 29, 2002 No. 10-rp/2002]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-02#Text> [in Ukrainian].

23. Samofal M. M. (2014) Tsyvilno-pravove rehuliuвання nadannia medychnykh posluh ditiam [Civil legal regulation of medical services provision to children]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.03. Kyiv. 18 p. [in Ukrainian].

24. Taranchuk D. (2018) «Medychna dopomoha» vs «medychna posluka»: shcho ye shcho? ["Medical assistance" vs "medical service": what is what?]. Yurydychna hazeta. № 7 (609). Retrieved from: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/medichna-dopomoga-vs-medichna-posluga-shcho-e-shcho.html> [in Ukrainian].

25. Shcho take medychni posluhy (u formati lehkoho chytannia) [What are medical services (in easy-to-read format)]. Retrieved from: <https://dopomoha-info.org.ua/u-formati-lehkoho-chytannia/shho-take-medychni-posluga-u-formati-legkogo-chytannia/> [in Ukrainian].